

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 30. septembra 1892.

Politiški oddelek.

Prememba volilnih redov.

Od liberalne strani se še pogostem slišijo glasovi, da naj bi se vvedle neposredne volitve tudi v kmetskih občinah. Dosedaj kmetske občine volijo po volilnih možeh. Tudi v koroškem deželnem zboru se je od nemške strani stavil tak predlog. Koroški Nemci menda mislijo s tako premembo volilnega reda izriniti poslednja dva slovenska zastopnika iz deželnega zbora, da bi jih vedno ne spominjala, da v deželi bivajo tudi Slovenci.

Sedanja uredba volitev v kmetskih občinah zares ni najboljša, pa tudi najpravičnejša ne. Večkrat se pripeti, da ni tisti voljen, za katerega je večina prvotnih volilcev, temveč tisti, za katerega so se volilni glasovi pri prvotnih volitvah tako ugodno razdelili, da je zanj voljena večina volilnih mož. Pojasnimo stvar z vzgledom. Recimo, da je v kakem volilnem okraju deset občin, ki imajo po 300 volilcev in vsaka voli po 8 volilnih mož.

Nastopita dva kandidata odda se v šestih občinah za prvega po 160 glasov, nasprotnik pa dobi le po 140 glasov. V drugih štirih občinah pa dobi drugi kandidat po 250 glasov, prvi po 50. Ko bi bile neposredne volitve, zmagal bi drugi kandidat, ker zanj se je oddalo 1840 glasov, dočim se je za prvega samo 1160. Ker se pa voli po volilnih možeh, je pa voljen prvi, ker je zanj 48 volilnih mož, za drugega pa le 32. Jasno je torej, da volitve na kmetih vsakokrat niso pravi odsvit mnenja volilcev, in se torej ne sme sklepati, če propade ta ali oni kandidat, da prebivalstvo zanj ne mara. Za propad zadostuje, če se pri prvotnih volitvah glasovi neugodno razdele.

Poleg tega pa volitev po volilnih možeh daje povod onim divjim agitacijam, ki večkrat presegajo vsako dostojnost. To vidimo posebno na Koroškem. Pri neposrednih volitvah bi ne bilo tako divje agitacije. Sedaj jeden sam glas pri prvotnih volitvah odločuje za 4, 5 ali še več

glasov pri glavni volitvi. Agitacija je zatorej v tej razmeri hujša, nego bi bila, ko bi vsak volilec razpolagal le s svojim glasom.

Pa še nekaj drugega je. Volilna agitacija ne pomenja, ko so dovršene prve volitve, sedaj se še začne pritiskati na volilne može. Ta agitacija, naj se vrši od te ali one strani, pa ni več opravičena in tudi moralna ne več. Volilni mož je od prvih volilcev vsprejel mandat in sicer že z izrečnim nalogom, da voli s to ali ono stranko. Res, da volilci morda z besedami tega ne izrečejo, ali to je izrečeno v volitvi sami. Če si voljen s slovenskimi glasovi in vsprejmeš mandat za volilnega moža, dolžen si voliti Slovence, če si voljen z nemškimi glasovi, pa voli Nemca. Zaradi tega bi pa vsaka agitacija po zvršenih prvih volitvah morala ponehati. Če se premisli volilni mož, s tem oslepari le svoje prvotne volilce.

Seveda ima volitev po volilnih možeh tudi svoje prednosti. Potrebna je tam, kjer je daleč do volišča. Prvotni volilci bi ne mogli v večjem številu se zbrati na volišču, ki je po več ur oddaljeno. Iz tega vzroka tudi v Zjedinjenih državah v Ameriki po volilnih možeh volijo predsednika. Ali v čast Američanom moramo omeniti, da se še v Ameriki ni našel od začetka republikanske uprave do danes volilni mož, ki bi ne bil volil v zmislu svojih volilcev. Zaradi tega pa novemu predsedniku takoj častitajo, ko so dovršene prvotne volitve, če tudi faktično še ni voljen. Pri nas na Slovenskem smo imeli pa že več žalostnih slučajev, da volilni možje niso bili mož beseda. Tako se je 1877. leta izneveril v nekem volilnem okraju na Dolenjskem volilni mož in posledica temu je bila, da je dotični okraj šest let zastopal v deželnem zboru nemškutar, ki je s svojim glasom v deželnem zboru večkrat odločil našim nemškutarjem v prid.

Iz povedanega je vidno, da je pač želeti, da se premeni sedanji način volitve v kmetskih občinah. Vzlic temu pa mi ne moremo biti za to, da se vpeljejo kar neposredne volitve po želji nemškutarjev in liberalcev. Poslednji bi radi, da bi se še nadalje volilo pri okrajnih

glavarstvih ali pa vsaj le v mestih. Mnogi volilci bi imeli po pet, šest ali še več ur na volišče. Oddaljeni bi najbrž v večjem številu ne prišli. Zbrali bi se največ volilci iz vasij okrog volilnega kraja. Na Slovenskem Koroškem in Štajerskem je okrog mest precej razširjeno nemško mišljenje in tako bi še Nemci na kmetih utegnili zmagati s svojim kandidatom. Na Primorskem bi pa taka sprememba volilnih redov bila Italijanom v korist.

Sprememba volilnih redov je torej potrebna, ali kako naj se izvrši, to je drugo vprašanje. Po našem mnenju sta dva pota, ki bi ugajali nam Slovencem in bi imeli pravično podlago. Prvi bi bil, da se vpeljejo neposredne volitve in se vsaka občina naredi za volilni kraj. Če se volitve volilnih mož lahko vrše po občinah, zakaj bi se naravnost volitev poslanca ne. To bi pač ne bilo združeno z nobenimi večjimi težavami.

Ko bi pa le nekateri se ne mogli odločiti za neposredne volitve, se pa lahko obdrže volilni možje. Toda v tem oziru bi se pa moralo vvesti nekako zastopstvo manjšin, tako da bi se število volilnih mož za vsako stranko odločilo po razmeri oddanih glasov. Ko bi n. pr. v kaki občini bilo 300 volilcev in bi bilo voliti 6 volilnih mož, pa bi jedna stranka oddala 200, druga pa 100 glasov, naj bi se prvi prisodili 4, drugi pa 2 volilna moža, ne pa kakor sedaj prvi vseh šest. Podoben način volitve je pri glavni volitvi vpeljan v Srbiji in pa na Danskem. Mnogo politikov je za take volitve.

Tako zastopstvo manjšin bi pa bilo v Avstriji marsikje želeti, posebno tudi pri volitvah v veleposestvu. Sedaj v največ kronovinah volijo veleposestniki v jedni skupini po 10 ali še več poslancev. Nekoliko glasov torej odločuje skoro o tretjini deželnih ali pa državnih zastopnikov kake dežele. Na Kranjskem imajo v tej skupini večino liberalci, in pošljejo v deželni zbor same Nemce, če tudi je nad tretjino veleposestnikov konservativcev in Slovencev. Na Štajerskem in Moravskem so ravno tako čudne razmere. Liberalci odločujejo, če tudi je mej veleposestniki jako mnogo konservativcev. Na Gorenjem Avstrijskem je pa nasprotno. Konservativci imajo malo glasov večine v tej skupini in volijo samo konservativne poslance. Volilni redi so torej krivični in nenaravni. Vedno se množe glasovi proti njim, ter je torej pričakovati, da se bodo morali v kratkem premeniti. Naši poslanci bodo se tudi morali pečati s to stvarjo in to je dalo povod, da smo mi tukaj o tem izrekli nekaj misli, katere naj blagovolijo tudi prevdariti. Dobro bode, če naši zastopniki to stvar premislijo, da jih morda dogodki ne najdejo nepripravljenih. Kirschner s svojim predlogom ne bode osamljen, temveč taki predlogi se bodo ponavljali, dokler se ta zadeva ne spravi v tir.

Politični pregled.

Parlamentarna zborovanja. — Deželni zbori so se te dni odložili, zaključili se pa niso. Po Novem letu se pa snidejo zopet, da nadaljujejo svoje delo. Ogerski državni zbor se je sešel za nekaj dni in je volil delegate. Dne 3. oktobra

začneta zborovati delegaciji in bodeta zborovali kake tri ali štiri tedne. Za delegacijami se pa snide državni zbor, ki bode zboroval do Božiča.

Mladočehi. — Proti deželnemu poslancu dr. Podlipnemu in tovarišem se je začela preiskava zaradi veleizdaje. Podlipny je starosta praškemu „Sokolu“ in je vodil češke sokole k slavnostim v Nancy in tam marsikaj govoril, o čemer državno pravdnštvo misli, da se ne vjema z avstrijskim patrijotizmom. Pa tudi nekaj družih oseb je zamotanih v to preiskavo.

Češka adresa. — Mladočehi so v deželnem zboru predlagali adresu do vladarja, da bi obnovil češko državno pravo. Da bi bili za addresso dobili v deželnem zboru večino, so se pogajali s Staročehi in veleposestniki. Ta pogajanja pa niso imela nobenega uspeha. Veleposestniki so se izrekli, da se mora najprej sprava dovršiti, da se Nemci pridobé za državno pravo. Po njih mislih se brez sodelovanja Nemcev ne bode dalo v tem oziru ničesa doseči. Mladočehi se pa v tem niso vjemali z veleposestniki in prenehali pogajanja.

Moravsko. — Kakor pri nas, tako se tudi na Moravskem pripravlja neka stranka, katera hoče biti jedino katoliška, narodnost jej je bolj postranska stvar. Ta stranka skuša poleg Mladočehov popolnoma ugonobiti Staročeha. Že dalje časa se snujejo po Moravskem politična društva po načelih nove stranke. Čuda je pa, da se snujejo le bolj v slovanskem delu dežele, dočim bi bilo za katoličanstvo pač v prvi vrsti treba delati v nemških krajih, kjer ima liberalizem zares svojo domeno. Sredi oktobra imajo pristaši nove stranke neki shod. Kaj je pričakovati od tega shoda, najbolje kaže to, da ga praška „Politik“, ki je bila vedno katoliška in Slovanom prijazna, omenja z nekako nezaupljivostjo.

Šlezija. — Umrli je deželnega glavarja namestnik dr. Demel. Pokojnik je bil pristaš nemško-liberalne stranke, jako marljiv in izveden v vseh političnih vprašanjih. Nad trideset let je bil deželni in državni poslanec, od 1868. leta tudi vedno v delegaciji. Posebno zagrizen nasprotnik Slovanov pa ni bil, in je baš zaradi tega zadnji čas zgubil pri Nemcih mnogo popularnosti. — Deželni zbor je zavrgel predlog slovanskih poslancev, da se za slovansko prebivalstvo osnujejo slovanske šole in se ustanovita poljsko in češko učiteljišče.

Bukovina. — Deželni zbor ni mogel dolgo zborovati, ker so levičarji štrajkali. Slučajno imeli so namreč večino in so hoteli to večino v to izkoristiti, da spravijo svoje privržence v deželni odbor in ovržejo volitve nekaterih rumunskih poslancev. Ker deželni glavar v to ni privolil, se pa sej niso hoteli udeleževati in zbor ni bil sklepčen. Njih kuhanje ni nič pomagalo, ker Rumuni so kmalu dobili večino. Jeden njih pristaš je ozdravil, drugi je voljen pri dopolnilni volitvi. Hkratu nastopi nov vseučilišni rektor, ki je tudi Rumun, in s tem Nemci zgube jeden glas, Rumuni ga pa pridobé.

Nemčija. — Cesarica porodila je pred kratkim hčerko. Govori se, da bodo prosili našega presvetlega cesarja Frančiška Jožefa I. za botra in kraljico virtemberško za botro. Krst novorojenke se bode vršil baje dne 22. oktobra kot rojstni dan cesarice. — Nemški cesar Viljem II. obišče našega presvetlega cesarja baje okrog desetega oktobra t. l.

Francija. — Dan 22. septembra, kot dan stoletnice, odkar se je proglasila prva francoska republika, praznoval se je po vsej Franciji jako veličastno. Navdušenost in udeležba pri vseh slavnostih, ki so se vršile, bila je velika. Pokazalo se je, da je francoski narod odločno za republiko. — Grof Hausonville se je v imenu grofa de Paris izjavil na nekem banketu kraljevcev, da so ti v verskih in nrafskih rečeh papežu brezpogojno pokorni, ukazu pa, naj se oklenejo republike in odpovedo nadi oživiti monarhijo, da se bodo z vso odločnostjo upirali.